

ÄMNESBUNDEN LÄROPLAN KANTELE

Borgå stads bildningsnämnd 12.3.2019

KANTELE

KANTELENS FÖRBEREDANDE UNDERVISNING

Målsättningar

- Vi bekantar oss med kantelens grunder
- Vi bekantar oss bl.a. genom spel, lek och sång med grunderna i musikens gestaltungsämnen
- Vi upplever tillsammans spelandets glädje i grupp
- Eleven uppmuntras till kreativitet och att göra egen musik
- Vi ger eleven förutsättningar till kantelestudier
- Undervisningen förverkligas individuellt enligt elevens ålder och nivå

Innehåll

- Vi använder lämpligt nybörjarmaterial enligt elevens ålder och kunskaper
- Vi sjunger och övar motoriska färdigheter
- Vi lär oss genom gehör och ekoinläring och använder olika slags notation enligt elevens behov.
- Vi leker med toner, rytmer och ord och skapar egna små sånger
- Vi håller kontakt med elevens familj och förbereder också familjen inför musikhobbyn.
- Vi lär oss ta hand om instrumentet.
- Vi bekantar oss i mån av möjlighet med undervisning både individuellt och i grupp.
- Vi erbjuder eleven en möjlighet att delta i uppträdanden både genom att spela själv och som publik.

KANTELENS GRUNDSTUDIER

Allmänna målsättningar för alla nivåer

- Vi hittar ett naturligt sätt att hantera instrumentet och skapa ljud.
- Vi lär oss betydelsen av en god och ergonomisk spelställning
- Vi lär oss att gestalta musikaliska helheter och struktur med hjälp av spelande och noter.
- Vi lär oss att öva regelbundet, mångsidigt och självständigt.
- Vi lär oss att lyssna och utvärdera det egna spelandet.
- Vi lär oss att använda olika uttryckssätt (t.ex. dynamik, agogik, varierande nyanser)
- Vi lär oss att diskutera och ta ställning till det musikaliska innehållet
- Vi lär oss spela utantill

- Vi lär oss stycken på gehör och efter lärarens exempel samt genom att bekanta oss med grunderna i improvisation och komposition.
- Vi vänjer oss vid att uppträda inför publik.
- Vi spelar också tillsammans med andra, antingen i en liten grupp eller i kanteleorkester.
- Vi bekantar oss mångsidigt med musik genom konserter och inspelningar
- Vi lär oss ta väl hand om vårt instrument
- Vi lär oss att stämma instrumentet

GRUNDNIVÅ 1

Målsättningar

Målsättningen på första grundnivån är att eleven lär sig spelandets grunder och får de färdigheter som hör till. Vi lär oss tonbildning och hittar en god grundklang. Vi lär oss att spela med båda händerna och alla fingrar och vi lär oss dämpningsteknik med både fingrar och bräda. Improvisation och komposition kan förverkligas som små stunder, genom lek. Vi går igenom notläsningens grunder.

Vi lär oss musikstycken från noter och på gehör. Vi betonar från början en ergonomisk spelställning och naturlig spelteknik.

På den här nivån är övningen hemma oftast på vårdnadshavarens ansvar och målet är att familjen tillsammans med läraren hittar ett bra system för hemövningen.

Vi skapar en god grund för utvärdering och självutvärdering.

Innehåll

- Etyder eller etydliknande stycken som övar olika tekniska delområden.
- Skalar: Dur- och parallella harmoniska mollskalor samt motsvarande treklanger och kadenser I-IV- V, ända till två höjnings- och sänkningstecken i två oktavers omfång.
- En repertoar som representerar olika stilar och tidsperioder och innehåller både för kantelen tonsatta och/eller arrangerade musikstycken samt stycken tonsatta för andra instrument. Styckena är varierande när det gäller tempo och stämning.
- Finländsk musik
- Prima vista -spel
- Samspel
- Att ackompanjera enkla melodier på gehör och/eller från ackord.
- Att skapa musik, improvisera och komponera enligt hur elev och lärare kommer överens.

Nivåprov

Teknisk del

- Skalar: En dur- och en mollskala som lottas ut av den som granskar nivåprovsrepertoaren. Skalorna spelas tillsammans med tillhörande treklanger. Kadenserna kan eventuellt lämnas bort enligt lärarens övervägande.
- Instuderingsuppgift, som eleven bekantar sig med ungefär 5min före prestationen.
- Den tekniska delen kan avläggas antingen i samband med spellektionen eller konsertdelen eller vid skilt arrangerade skal- och prima vista-verkstäder.
- Den tekniska delens nämnd består av en kantele- eller annan instrumentlärare och den egna läraren. Eleven deltar också i utvärderingen.

Konstnärlig del

- Tre små kompositioner i olika stil. Styckena uppförs helt eller delvis utantill.
- Det rekommenderas att programmet innehåller samspel. Samspelsstyckena kan spelas ur noter.
- Eleven har också möjlighet till improvisation eller att uppföra en egen komposition. Då ersätter det egna verket en annan komposition.
- Nämnden består av den egna läraren, en medlem och ordförande. Eleven deltar i utvärderingen.

GRUNDNIVÅ 2

Målsättningar

Målsättningen på andra grundnivån är att utveckla vidare kunskaperna i kantelens grunder.

Vi betonar även i fortsättningen en god tonbildning och spelteknik samt spelställning. Eleven utvecklar vidare sin notläsningsförmåga. Det tekniska kunnandet blir mera mångsidigt: vi lär oss att dämpa med handleden och att spela arpeggio ackord med båda händerna.

Vi tar småningom med det musikaliska uttrycket ännu starkare, enligt elevens ålder och andra förutsättningar. Vi utvecklar vidare förmågan att gestalta musikaliska helheter och styckenas form.

Eleven får möjlighet att uppträda både ensam och i grupp.

Vi strävar även i fortsättningen till att lära oss stycken både från noter och på gehör. Samtidigt lär vi oss god övningsteknik med tanke på övningen hemma. Vi stöder eleven till att själv ta mera ansvar för hemövningen. Även självutvärderingens roll blir större.

Vi strävar till att eleven redan själv kan ta hand om sitt instrument

Innehåll

- Etyder eller etydliknande stycken som övar olika tekniska delområden.
- Dur- och parallella harmoniska mollskalor samt motsvarande treklanger och kadenser I-IV-V/V7
ända till fyra höjnings- och sänkningstecken i tre oktavers omfång
- En repertoar som representerar olika stilar och tidsperioder och innehåller både för kantele tonsatta och/eller arrangerade musikstycken samt stycken tonsatta för andra instrument. Styckena är varierande när det gäller tempo och stämning. Vi förbereder oss också inför musiken tillsammans med eleven genom kunskap om tonsättare och musik från olika tidsperioder.
- Finländsk musik.
- Vår tids musik.
- Prima vista-spel.
- Samspel.
- Ackompanjemangsuppgifter med grundackord på gehör och/eller från ackordbeteckning.
- Att skapa musik, improvisera, transponera och komponera enligt hur elev och lärare kommer överens.

Nivåprov

Teknisk del

- En etyd eller ett etydliknande stycke (kan också spelas upp i samband med den konstnärliga delen).
Skalor: En dur- och en mollskala som lottas ut av den som granskar nivåprovsrepertoaren. Skalorna spelas tillsammans med tillhörande treklanger och kadenser.
- Instuderingsuppgift, som i svårighetsgrad representerar ett enkelt stycke från den tidigare nivån. Eleven får bekanta sig med uppgiften ca 5min före prestationen.
- Den tekniska delen kan avläggas antingen i samband med spellektionen eller konsertdelen eller vid skilt arrangerade skal- och prima vista-verkstäder.
- Den tekniska delens nämnd består av en kantele- eller annan instrumentlärare och den egna läraren. Eleven deltar också i utvärderingen.

Konstnärlig del

- Tre små kompositioner i olika stil. Styckena uppförs helt eller delvis utantill.
- Det rekommenderas att programmet innehåller samspel. Samspelsstyckena kan spelas ur noter.
- En på förhand förberedd ackompanjemangsuppgift i tonarter som blivit bekanta genom fritt ackompanjemang-repertoaren i kantele. Eleven kan efter fritt val även harmonisera stycket

själv. Melodin spelas eller sjungs av en annan person eller eleven själv. (Prestationen ger godkänt nivåprov 1 i fritt ackompanjemang)

- Eleven har också möjlighet till improvisation eller att uppföra en egen komposition. Då ersätter det egna verket en annan komposition.
- Den konstnärliga delen kan avläggas som helhet eller uppdelat i två skilda delar.
- Nämnden består av den egna läraren, en annan kantelelärare/ annan instrumentlärare och ordförande. Eleven deltar också i utvärderingen.

GRUNDNIVÅ 3

Målsättningar

Målsättningen på tredje grundnivån är att eleven uppehåller och övar sin spelförmåga mera självständigt, och att hen också ställer egna mål för sin hobbyverksamhet. Eleven får färdigheter för en musikhobby för hela livet och klarar med hjälp av sin lärare av en djupare och noggrannare självutvärdering. Det här hjälper eleven att förbereda sig för mera självständiga studier på de högre nivåerna. Elevens egna intresseområden inom musik får gärna synas i valet av repertoar och nivåprovets konstnärliga del.

Eleven klarar av att spela mångsidigt utantill och på gehör, och hen gestaltar den musikaliska strukturen och uppbyggnaden i styckena som hen övar på. Hen känner igen musik från olika tidsperioder och har bekantat sig med olika stilar.

Eleven har redan fått erfarenhet av olika uppträdningssituationer, gärna också utanför musikinstitutet.

Eleven deltar i samspel och klarar av att ta ansvar som medlem i gruppen.

Hen kan öva och ackompanjera stycken från ackordbeteckning. Hen har också prövat på satt improvisera och komponera utgående från sina egna musikaliska förutsättningar.

Eleven klarar av att stämma sitt instrument självständigt med hjälp av stämapparat.

Eleven bekantar sig med den 5-strängade kantelen och eventuellt andra mindre kantelen, i teori eller praktik.

Innehåll

- Alla dur- och parallella harmoniska mollskalor samt motsvarande treklanger och kadenser I-IV-V/V7 i tre oktavers omfång. Kadenserna kan också avläggas så att eleven ackompanjerar en enkel melodi med grundackord (I-IV-V/V7). Eleven kan vid eget intresse harmonisera melodin själv. Melodin kan spelas av en annan person eller eleven själv.
- Etyder eller etydliknande stycken som övar olika tekniska delområden. En del av etydena kan, om möjligt, spelas med olika kanteletyper och spelstil som anpassas för grundnivå 3 (t.ex. små kantelen)

- Kompositioner som representerar olika tidsperioder, stil och form och är olika när det gäller tempo och karaktär.
- Finländsk musik
- Vår tids musik
- Prima vista-spel
- Samspel
- Ackompanjemangsuppgifter på gehör och från ackordbeteckning.
- Att skapa musik, improvisera, transponera, harmonisera och komponera enligt hur elev och lärare kommer överens.

Nivåprov

Teknisk del

- Etyd eller etydliknande stycke (kan också spelas i samband med den konstnärliga delen)
- Skalor: En durskala och en mollskala med tillhörande treklanger och kadenser. Dessa lottas ut av den som godkänner repertoaren.
- I stället för kadenser kan eleven förbereda en ackompanjemangsuppgift som spelas i den givna tonarten.
- Instuderingsuppgift, som motsvarar i svårighetsgrad ett lätt stycke från den föregående nivån. Eleven kan bekanta sig med uppgiften ungefär tio minuter före provet.
- Den tekniska delen kan avläggas antingen i samband med spellektionen eller konsertdelen eller vid en skild arrangerad skal- och prima vista-verkstad.
- Den tekniska delens nämnd består av en kantele- eller annan instrumentlärare och den egna läraren. Eleven deltar också i utvärderingen.

Konstnärlig del

- Eleven planerar tillsammans med sin lärare ett program, som innehåller kompositioner i olika stil från olika tidsperioder och/eller kan fokusera på ett speciellt tema. Programmet kan också ha en betoning på kammarmusik.
- En av kompositionerna bör vara mera omfattande
- Minst ett av verken bör vara en kantelekomposition eller – arrangemang.
- Styckena spelas helt eller delvis utantill.
- Det rekommenderas att nivåprovet innehåller vår tids musik och finländsk musik.
- Det rekommenderas att programmet innehåller samspel. Samspelstyckena kan spelas ur noter.
- Eleven har också möjlighet till improvisation eller att uppföra en egen komposition.
- Den konstnärliga delen kan avläggas som helhet eller uppdelat i två skilda delar.

- Nämnden består av den egna läraren, två medlemmar, varav minst en är kantelelärare, samt ordförande. Eleven deltar också i utvärderingen.

KANTELENS FÖRDJUPADE STUDIER

Målsättningar

Under de fördjupade studierna är det meningen att eleven utvecklar sin behärskning av instrumentet och det musikaliska uttrycket ännu vidare och att den unga musikern söker ett eget passligt sätt att bevare musiken som en del av livet. Eleven får förutsättningar för fortsatta studier och verktyg för en musikhobby för hela livet. Målsättningen med fortsatta diskussioner och självutvärdering är att hitta elevens egna starka sidor och intresseområden.

På den här nivån vänjer vi oss vid att förbereda och uppföra allt större helheter. Styckena är längre och mera krävande och eleven lär sig att förbereda dem självständigt, så att musikstudier eller självständigt musicerande senare i livet är naturligt. Vi utvidgar kännedomen om olika musikstilar och bekantar oss med vår tids notation och uppförandep Praxis.

Övningen och ansvaret för den förändras mot ett mera självständigt håll, eleven känner redan sin egen natur och vilka arbetssätt som passar enligt den. Eleven kan också uppträda självständigt vid olika tillfällen och hen kan lära sig enklare repertoar självständigt.

Eleven kan gestalta även större musikaliska helheter och hen kan uppföra musik från olika tidsperioder med kunskap om dess specifika karaktärsdrag. Eleven kan också analysera musiken som är på gång med hjälp av färdigheter från musikens gestaltungsämnen. Eleven följer med musiklivet och lyssnar på inspelningar och besöker konserter och andra evenemang.

Innehåll

- Alla durskalor samt harmoniska och melodiska mollskalor (upp till fyra höjningstecken) med treklanger och kadenser I-IV-V/V7 i tre oktavers omfång. I stället för kadenser kan eleven förbereda en ackompanjemangsuppgift i de givna tonarterna.
- Etyder eller etydliknande stycken som övar olika tekniska delområden. Som etuder kan också spelas några stycken med annan kanteletyp och spelstil.
- Kompositioner som representerar olika tidsperioder, stil och form och är olika när det gäller tempo och karaktär. Eleven får här en möjlighet att fördjupa sig i en musikstil eller tidsperiod.
- Eleven uppmuntras också till tvärkonstnärligt arbetssätt.
- Finländsk musik
- Vår tids musik
- Prima vista-spel
- Samspel i olika sammansättningar
- Ackompanjemang på gehör och från ackordbeteckning.
- Att skapa musik, komponera, improvisera, harmonisera och transponera enligt möjligheterna.

SLUTARBETE

Som avslutning på de fördjupade studierna gör eleven ett slutarbete. Innehållet formas enligt vilka planer eleven har för fortsättningen samt elevens egna starka sidor och intresseområden. Slutarbetet innehåller dessutom en teknisk del.

Vid sidan av det egna huvudinstrumentet kan slutarbetet också innehålla t.ex. sång eller spel med sidoinstrumentet, egna kompositioner, en egenproducerad konsert, en inspelning eller självgjord musikvideo. Målsättningen är att slutarbetet också kan innehålla tvärkonstnärlig verksamhet, t.ex. dans eller bildkonst. Här kan eleven samarbeta med andra, eller planera och förverkliga arbetet helt själv. Också skriftliga arbeten kan ingå i slutarbetet, t.ex. som programtext till en inspelning eller konsert. Eleven och läraren gör tillsammans en plan över de fördjupade studierna och dess målsättningar. Slutarbetets plan godkänns av kollegiet ungefär ett år före den planerade prestationen. Den nedanstående stommen är ett exempel på ett slutarbete, som grundar sig på endast huvudämnesspelande. Den konstnärliga delen kan emellertid förverkligas på många olika sätt enligt de ovanstående riktlinjerna, kollegiet bedömer tillsammans med läraren helhetens lämplighet. De tekniska delen förblir i alla fall den samma och den avläggs före det egentliga slutarbetet och dess utvärdering.

Teknisk del

- En durskala och en mollskala med tillhörande kadenser. Dessa lottas ut av den som godkänner repertoaren. Skalorna ges en vecka före prestationen. I stället för kadenser kan eleven förbereda en ackompanjemangsuppgift som spelas i de givna tonarterna.
- Instuderingsuppgift, som motsvarar i svårighetsgrad grundnivå 3. Eleven får uppgiften en vecka före prestationen och hen förbereder uppgiften självständigt.
- Nämnden består av eleven, den egna läraren och en annan kantelelärare.

Konstnärlig del

- Eleven planerar tillsammans med sin lärare ett mångsidigt program, som innehåller kompositioner i olika stil från olika tidsperioder.
- En del av slutarbetet bör vara en mera omfattande helhet. Det kan vara ett mera omfattande verk eller en samling mindre kompositioner, som bildar en helhet kring någon musikalisk eller utommusikalisk idé.
- Det rekommenderas att nivåprovet innehåller vår tids musik.
- Eleven har också möjlighet till improvisation eller att uppföra en egen komposition.
- Vi strävar till att skapa ett program som mångsidigt tar fram elevens musikaliska och konstnärliga strävanden.
- Nämnden består av eleven, den egna läraren, två medlemmar, varav minst en är kantelelärare samt ordförande.